

Into: Sote-uudistus, kunnalliset työpajat ja kuntouttava työtoiminta – kriittiset seuraukset ja ratkaisuehdotukset

Sote-uudistuksen myötä kunnalliset työpajat eivät voi enää tuottaa hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle siirtyvää kuntouttavaa työtoimintaa tai sosiaalista kuntoutusta. Kuntouttavaan työtoimintaan liittyvän valtion korvauksen poistuminen vaarantaa usean työpajan toimintaedellytykset. Tämä voi monessa kunnassa johtaa työpajatoiminnan alasajoon ja asiakkaiden jäämiseen ilman tarpeisiinsa vastaavia palveluita. Uudistuksen vaikutukset vesittävät hallitusohjelmaan kirjatun tavoitteen työpajatoiminnan toiminnallisten ja taloudellisten edellytysten vahvistamisesta.

Hallitus päätti puoliväliriihessä jatkaa valmistelua TE-palvelujen siirtämiseksi kunnille. Heikossa työmarkkina- asemassa olevien työllisyyden edistäminen edellyttää tarpeisiin vastaavia palveluita. Kunnilla tulee säilyä vahvat välineet työllisyydenhoitoon.

STM:n sivistysvaliokunnalle 5.3. antamassa asiantuntijalausunnossa (HE 241/2020 vp) esitetyt näkemykset työpajatoiminnan toimintamahdollisuuksista eivät tule ratkaisemaan kunnallisten työpajojen toimintaedellytyksiä. STM:n lausunnon mukaisia näkemyksiä on mukana sivistysvaliokunnan lausunnossa (SiVL 5/2021 vp— HE 241/2020 vp). Tässä taustamuistiossa Into kommentoi näitä näkemyksiä ja esittää työpajojen toimintaedellytykset turvaavat ratkaisuehdotukset.

Taustatietoa työpajatoiminnasta¹

Työpajatoiminnan volyymit, hallintomuodot ja -kunnat sekä rahoitus

Työpajatoimintaa on tällä hetkellä tarjolla yli 90 % Suomen kunnista (kuva 1). Työpajatoiminta on monessa kunnassa ainoa pitkäkestoinen palvelu, jota on tarjolla heikossa työmarkkina- asemassa oleville lähipalveluna. Työpajatoimintaan osallistuu sekä nuoria että aikuisia: vuonna 2019 työpajatoimintaan osallistui yhteensä 25 971 valmentautujaa, joista 14 424 (55,5 %) oli alle 29-vuotiaita nuoria ja 11 547 (45,5 %) yli 29-vuotiaita aikuisia (taulukko 1).

Valtaosa työpajoista, n. 67 %, on kunnallisia organisaatioita, loput ovat pääosin kolmatta sektoria edustavia yhdistyksiä (24,4 %) ja säätiöitä (9,2 %) (taulukko 2). Kunnalliseen työpajatoimintaan osallistuu vuosittain yhteensä n. 12 352 valmentautujaa. Maakunnittain tarkasteltuna kunnallisten työpajojen osuus on suurin Etelä- Pohjanmaalla, Etelä-Savossa, Kainuussa, Satakunnassa ja Päijät-Hämeessä (kuva 2).

Kunnalliset työpajat toimivat eri hallintokuntien alaisuudessa. Nuorisotoimen alaisuuteen kuuluu 35 % työpajoista, työllisyyspalveluihin 25 %, sivistystoimeen 16 %, sosiaali- ja terveystoimeen 16 % ja kunnanhallituksen alaisuuteen 11 %. (Taulukko 3.)

Työpajatoiminnan rahoitus on monikanavaista ja koostuu useista eri lähteistä. Kunnan rahoitus kattaa toiminnasta kuitenkin selkeästi suurimman osan, keskimäärin 54,3 %, ja sen sisällä kunnan budjettipohjainen rahoitus 38,8 %. Valtionavustus nuorten työpajatoimintaan kattaa rahoituksesta 12,6%. (Taulukko 4.)

¹ Suurin osa taulukoista löytyy opetus- ja kulttuuriministeriön ja aluehallintoviraston *Työpajatoiminta 2019 – Valtakunnallisen työpajatoiminnan tiedonkeruun tulokset -raportista* [Tp_2019_raportti_2020_11_11.pdf \(nuorisotilastot.fi\)](#), osa on pyydetty erikseen aluehallintovirastosta.

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Rautatieäisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

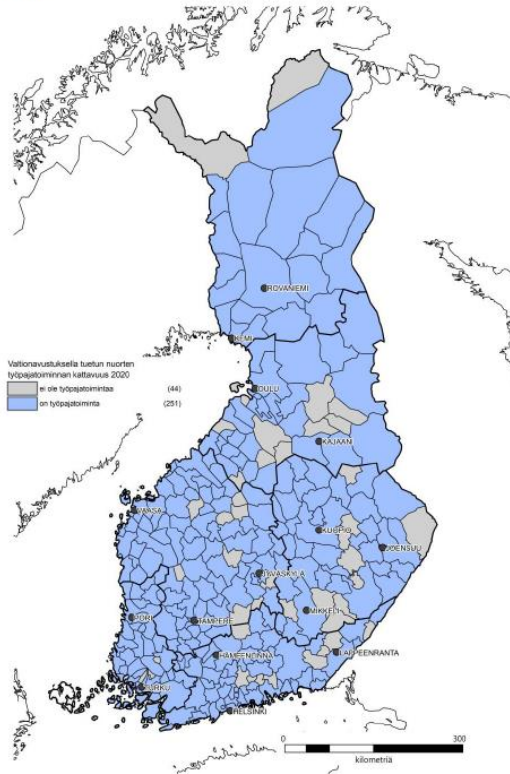
into@intory.fi

etunimi.sukunimi@intory.fi

Kuva 1. Työpajatoiminnan kattavuus (valtionavustus nuorten työpajatoimintaan)

Kuva 2: Valtionavustuksella tuettu työpajatoiminta Manner-Suomessa vuonna 2020

Taulukko 1. Työpajojen valmentautujat ikäryhmittäin.

Taulukko 4: Valmentautujien määrä sukupuolen ja ikäryhmän mukaan vuonna 2019

Ikäryhmä	Miehet		Naiset		Yhteensä määrä
	määrä	osuus %	määrä	osuus %	
Nuoret yhteensä	8 194	(56,8)	6 230	(43,2)	14 424
Alle 17 vuotta	534	(55,7)	424	(44,3)	958
17-20 vuotta	2 615	(53,8)	2 244	(46,2)	4 859
21-24 vuotta	2 964	(58,1)	2 137	(41,9)	5 101
25-28 vuotta	2 081	(59,4)	1 425	(40,6)	3 506
29-49 vuotta	3 910	(58,5)	2 772	(41,5)	6 682
Yli 50 vuotta	2 706	(57,0)	2 039	(43,0)	4 745
Ei tietoa	78	(65,0)	42	(35,0)	120
Yhteensä	14 888	(57,3)	11 083	(42,7)	25 971

Lähde: OKM/AVI, Valtakunnallinen työpajatoiminnan tiedonkeruu

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Rautatieäisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

into@intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

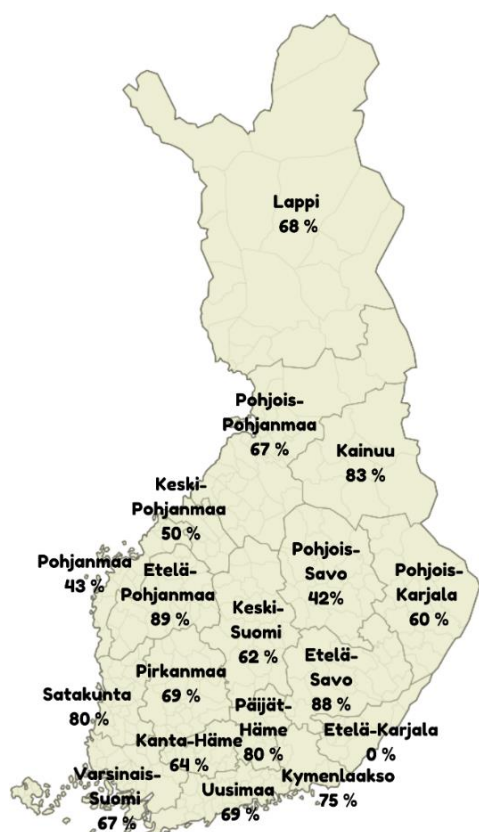
Taulukko 2. Työpajojen hallintomuodot

Taulukko 8: Työpajojen organisaatiomuodot vuonna 2019

Organisaatiomuoto	Työpajat		Valmentautajat			Organisaatioiden koko		
	määrä	osuus %	Kaikki	osuus %	Nuoret / työpaja	pieni (< 10 htv)	keskisuuri (10 - 29 htv)	suuri (yli 29 htv)
Kunnallinen organisaatiomuoto	153	66,8	12 352	47,6	80,7	127	19	7
Kunta	140	61,1	10 541	40,6	75,3	117	17	6
Seutukunta	6	2,6	473	1,8	78,8	6		
Kunta- /Koulutuskuntayhtymä / Kunnallinen liikelaitos	7	3,1	1 338	5,2	191,1	4	2	1
Rekisteröity yhdistys/järjestö	49	21,4	5 688	21,9	116,1	37	11	1
Säätiö	21	9,2	7 576	29,2	360,8	6	7	8
Yritys/ Osakeyhtiö	5	2,2	338	1,3	67,6	5		
Muu, mikä?	1	0,4	17	0,1	17,0	1		
Kaikki yhteensä	229	100	25 971	100	113	176	37	16

Lähde: OKM/AVI, Valtakunnallinen työpajatoiminnan tiedonkeruu

Kuva 2. Kunnallisten työpajojen osuus työpajoista maakunnittain (Lähde: OKM/AVI, Valtakunnallinen työpajatoiminnan tiedonkeruu, oma kooste).

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
 Rautatieäisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
 00520 Helsinki
 into@intory.fi
 etunimi.sukunimi@intory.fi

Taulukko 3. Työpajojen hallintokunnat

6. Minkä hallintokunnan alaisuudessa / palvelualueella kuntatyöpaja toimii vuosina 2015-2019?*

Hallintokunta	2015		2016		2017		2018		2019	
	määrä	osuus %	määrä	osuus %	määrä	osuus %	määrä	osuus %	määrä	osuus %
Kunnallinen organisaatiomuoto	137		146		150		147		153	
Nuoriso- ja/tai vapaa-aikatoimi (sisältää liikuntatoimen)	54	39 %	54	37 %	56	37 %	57	39 %	53	35 %
Sosiaali- ja/tai terveystoimi	29	21 %	28	19 %	26	17 %	27	18 %	24	16 %
Sivistys- ja/tai kulttuuritoimi	30	22 %	28	19 %	31	21 %	31	21 %	24	16 %
Kunnan työllisyyspalvelut	22	16 %	21	14 %	36	24 %	35	24 %	39	25 %
Kunnanhallitus	20	15 %	17	12 %	20	13 %	20	14 %	17	11 %
Muu	12	9 %	13	9 %	15	10 %	20	14 %	24	16 %

Lähde: OKM/AVI (Valtakunnallinen työpajakysely)

N=137 (2015), 146 (2016)

*kysymyksessä useita vastausvaihtoehtoja

Taulukko 4. Työpajatoiminnan rahoitus.

Taulukko 11: Työpajatoiminnan rahoitus vuosina 2018–2019:

Rahoitusmuoto	2018		2019	
	Euroa	%	Euroa	%
Kunnan rahoitus	55 076 484	52,0 %	60 450 403	54,3 %
Kunnan budjettipohjainen rahoitus	40 216 110	38,0 %	43 170 581	38,8 %
Kunnan ostamat valmennuspalvelut - kuntouttava työtoiminta	7 202 130	6,8 %	8 688 968	7,8 %
Kunnan ostamat muut valmennuspalvelut	7 658 244	7,2 %	8 590 944	7,7 %
Muu hallintojen rahoitus 1)	213 907	0,2 %	796 983	0,7 %
AVI (OKM) valtakunnallinen nuorten työpajatoiminta-avustus	13 929 384	13,2 %	13 999 918	12,6 %
AVI (OKM) valtakunnallinen avustus etsivää nuorisotyöhön	901 097	0,9 %	247 500	0,2 %
AVI muu rahoitus	106 995	0,1 %	174 425	0,2 %
ELY rahoitus 3)	1 824 853	1,7 %	1 305 489	1,2 %
Palkkatuki (työntekijöille, nuorille, aikuisille)	7 546 599	7,1 %	8 813 497	7,9 %
STEA rahoitus	1 927 216	1,8 %	2 033 135	1,8 %
ESR rahoitus	2 794 326	2,6 %	2 026 576	1,8 %
Muu julkinen rahoitus	2 082 844	2,0 %	1 868 646	1,7 %
Valmennuspalvelujen myynti (esim. oppilaitos, KEELA, TE-hallinto)	3 441 210	3,3 %	3 499 346	3,1 %
Työpajatuotannon myynti, omat tuotteet	7 948 014	7,5 %	6 896 029	6,2 %
Työpajan palvelutuotanto (esim. kotiapu tms.)	5 497 065	5,2 %	6 399 608	5,8 %
Yksityinen rahoitus	249 699	0,2 %	275 763	0,2 %
Muut tulot	2 317 450	2,2 %	2 490 932	2,2 %
Yhteensä	105 857 143	100 %	111 276 340	100 %

1) jos säätiö, yhdistys tai osakeyhdistys yms.

Lähde: OKM/AVI, Valtakunnallinen työpajatoiminnan tiedonkeruu

Työpajojen tuottamat monialaiset palvelut

Työpajoilla työskenteli vuonna 2019 yhteensä 2 371 ammattilaista (1 875 htv). Työpajojen ohjaustehtävissä työskentelevä henkilöstö koostuu työ- ja yksilövalmentajista (kuva 3). Valtaosa kunnallisista työpajoista on pieniä organisaatioita, joilla on henkilöstöä alle 10 (htv).

Valmentautajat ovat työpajalla pääsääntöisesti toimintaan ohjanneen tahon toimenpeissä. Ylisimmät ohjaavat tahot ovat TE-hallinto, kunnan sosiaali- ja terveystoimi tai nuorisotyö sekä oppilaitokset (kuva 4). Kuntouttava työtoiminta on työpajojen yleisin toimenpide sekä nuorilla että aikuisilla, ja sen osuus on viime vuosina kasvanut. Seuraavaksi yleisimmät palvelut ovat työkokeilu, palkkatuettu työ ja sosiaalinen kuntoutus (taulukko 5).

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Rautatieäisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

into@intory.fi

etunimi.sukunimi@intory.fi

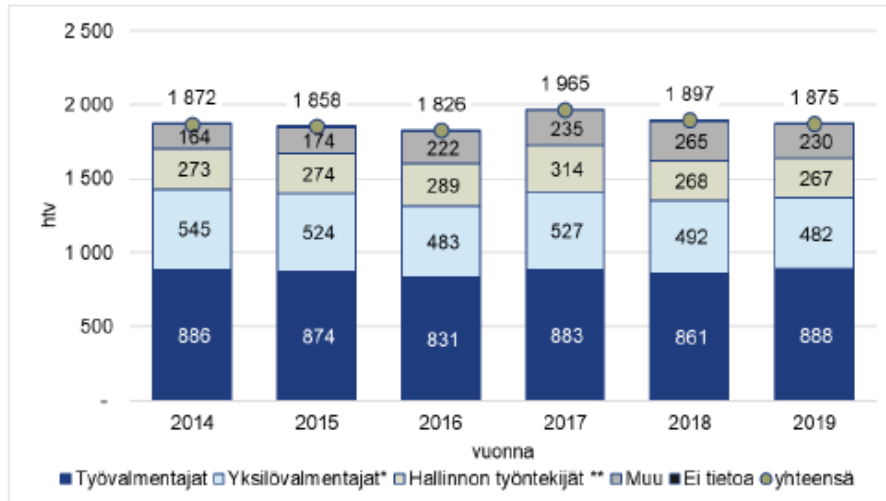

ETSIVÄ NUORISOTYÖ JA
TYÖPAJATOIMINTA RY

Työpajatoiminta on vahvasti monialaista, ja työpajat tuottavat käytännössä samalla henkilöstöllään eri sektoreiden palveluita ja toimenpiteitä. Sote-sektorille tuotetaan esim. kuntouttavaa työtoimintaa ja sosiaalista kuntoutusta, TE-hallinnolle esim. työkokeilua ja palkkatuettua työtä ja opetuksen ja koulutuksen järjestäjille erilaisia perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen tukijaksoja ja esim. koulutussopimusta.

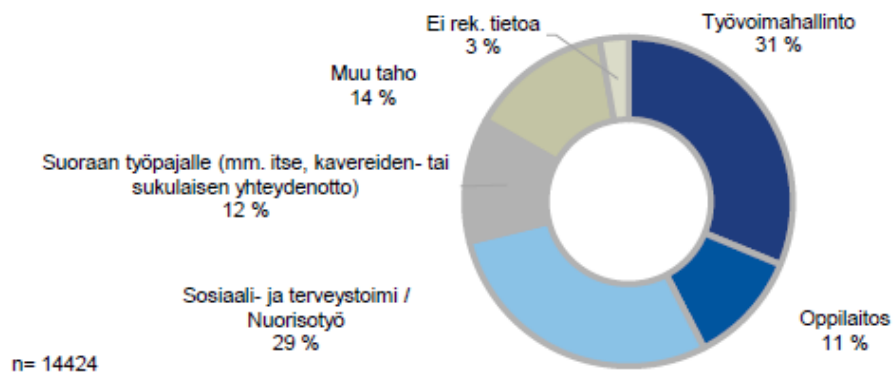
Kuva 3. Työpajojen henkilöstö (htv)

Kuva 14: Työpajojen henkilöstön tehtävät vuosina 2014–2019*

Kuva 4. Työpajatoimintaan ohjaavat tahot

Kuva 10: Nuorten valmentautujien ohjautuminen työpajatoimintaan ohjaavan tahon mukaan vuonna 2019

Lähde: OKM/AVI, Valtakunnallinen työpajatoiminnan tiedonkeruu

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
 Rautatieäisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
 00520 Helsinki
 into@intory.fi
 etunimi.sukunimi@intory.fi

Taulukko 5. Valmentautujat eri toimenpiteiden mukaan

Taulukko 5: Valmentautujat lähettävän tahon toimenpiteiden mukaan vuonna 2019*

Toimenpide	Kaikki valmentautujat		Nuoria		
	määrä	osuus	määrä	osuus	
toimenpiteiden määrä (N)	29 561		16 754		
Työhallinto	Työkokeilu	4 183 14,2 %	3 073 18,3 %		
	Palkkatuettu työ	2 246 7,6 %	849 5,1 %		
	Työvoimakoulutus	100 0,3 %	38 0,2 %		
	Työhönvalmennus	632 2,1 %	487 2,9 %		
Kunnan ja työhallinnon palvelut	Kuntouttava työtoiminta	11 324 38,3 %	5 218 31,1 %		
	Maahanmuuttajan kotoutumistoimenpide	82 0,3 %	34 0,2 %		
Kunnan palvelut	Sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalinen kuntoutus	1 546 5,2 %	718 4,3 %		
	Muu sosiaalitoimen ennaltaehkäisevä tukitoimi	356 1,2 %	277 1,7 %		
	Kehitysvammaisten päivätoiminta	266 0,9 %	95 0,6 %		
	Velvoitetöymlistetty (yli 57-vuotiaille)	66 0,2 %	1 0,0 %		
KELA	Ammatillinen kuntoutus selvitys	174 0,6 %	77 0,5 %		
	Ammatillinen kuntoutus	124 0,4 %	91 0,5 %		
	Ammatillinen kuntoutuskurssi	24 0,1 %	11 0,1 %		
	Vajaakuntoisten ammatillisessa koulutus	8 0,0 %	6 0,0 %		
	Avomuotoisessa työhönvalmennus	264 0,9 %	143 0,9 %		
	Mielenterveyskuntoutujien työhönvalmennus	12 0,0 %	3 0,0 %		
	Vajaakuntoisten työhönvalmennus	87 0,3 %	19 0,1 %		
Koulutuspalvelut (Kunta / Valtio / Oppilaitos / Työpaja)	Peruskoulu / Pajakoulu	479 1,6 %	463 2,8 %		
	Oppisopimus / tuettu oppisopimus	121 0,4 %	81 0,5 %		
	Ammatillinen koulutus	523 1,8 %	463 2,8 %		
	Ammatillinen erityisopetus	31 0,1 %	30 0,2 %		
	Lukio	38 0,1 %	37 0,2 %		
	Tuotantokoulu	80 0,3 %	54 0,3 %		
	Koulutus sopimus (entinen työssäoppiminen)	606 2,0 %	475 2,8 %		
Muut tahot	Palveluohjaus	1 321 4,5 %	945 5,6 %		
	Siviilipalvelus	7 0,0 %	6 0,0 %		
	Työ- ja toimintakyvyn arviointi (eri tahoja, esim. vakuutusyhtiö)	229 0,8 %	112 0,7 %		
	(Nuorten-) kesätyö	459 1,6 %	456 2,7 %		
	Toimenpide sopimuksella	152 0,5 %	108 0,6 %		
	Toimenpide ilman lähettävän tahon sopimusta	170 0,6 %	134 0,8 %		
	Jokin muu toimenpide	2 164 7,3 %	1 558 9,3 %		
Ei tietoa	Ei tietoa (Jaksolle ei ole kirjattu toimenpidettä)	1 492 5,0 %	689 4,1 %		
	Ei tietoa (Jaksoa ei ole kirjattu lainkaan)	195 0,7 %	5 0,0 %		

0% 20% 40% 60%

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Rautatieäisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)

00520 Helsinki

into@intory.fi

etunimi.sukunimi@intory.fi

ETSIVÄ NUORISOTYÖ JA
TYÖPAJATOIMINTA RY

Kuntouttavan työtoiminnan volyymit kunnallisessa työpajatoiminnassa

Työpajat ovat kuntouttavan työtoiminnan keskeisiä tuottajia, ja kuntouttavalla työpajatoiminnalla on merkittävä asema työpajojen palveluvalikoimassa. Vuonna 2019 kuntouttavassa työtoiminnassa oli kunnallisilla työpajoilla yhteensä 5 616 valmentautujaa. Kunnallisilla työpajoilla oli kaikissa eri toimenpiteissä vuonna 2019 yhteensä 14 433 valmentautujaa. (Taulukko 6.)

Taulukko 6. Valmentautujat ohjaavan tahon toimenpiteen mukaan

Valmentautujat lähettävän tahon toimenpiteiden mukaan vuonna 2019																	
Toimenpide	Kunnallinen organisaatio		Kunta		Seutukunta		Kunta-/Koulutus-kuntayhtymä / Kunnallinen liikelaitos		Rekisteröity yhdistysjärjestö		Säätiö		Yritys/ Osakeyhtiö		Muu, mikä?	Kaikki yhteensä	
	Yhteensä	Nuoria	Yhteensä	Nuoria	Yhteensä	Nuoria	Yhteensä	Nuoria	Yhteensä	Nuoria	Yhteensä	Nuoria	Yhteensä	Nuoria	Yhteensä	Yhteensä	Nuoria
Kaikki toimenpiteet (N)	14 433	9 903	12 042	8 102	662	563	1 729	1 238	6 081	3 070	8 679	3 485	346	281	22	29 561	16 754
Työkokeilu	2 396	2 119	1 978	1 735	53	33	365	351	880	494	854	415	49	42	4	4 183	3 073
Työhallinto																	
Palkkatuettu työ	1 411	685	1 312	593	34	29	65	63	352	81	472	81	11	2	-	2 246	849
Työvoimakoulutus	41	28	30	18	11	10	-	-	8	-	50	8	1	-	-	100	36
Työhönvalmennus	414	367	276	244	7	7	131	116	23	7	192	111	1	-	2	632	487
Kunnan ja työhallinnon palvelut																	
Kuntouttava työtoiminta	5 616	3 197	5 002	2 816	198	130	416	251	2 689	1 095	2 980	896	37	30	2	11 324	5 218
Maahanmuuttajan kotoutumistoimenpide	37	26	19	12	1	1	17	13	33	5	9	-	3	3	-	62	34
Kunnan palvelut																	
Sos.huoltolain muk. sosiaalinen kuntoutus	285	205	229	181	18	18	18	6	193	88	1 088	425	-	-	-	1 546	718
Muu sosiaalitoimen ennaltaehk. tukitoimi	72	54	50	43	9	8	13	3	147	140	50	19	85	62	2	356	277
Kehitysvammaisten päivätoiminta	24	4	24	4	-	-	-	-	4	2	238	89	-	-	-	266	95
Velvoitetyöllistetty (yli 57-vuotiaille)	64	-	64	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	66	1

Näkemykset työpajatoiminnasta sote-uudistuksen jälkeen – Inton huomiota

Sivistysvaliokunnan lausunnossa (SiVL 5/2021 vp – HE 241/2020 vp) tuodaan esille:

Vuonna 2019 työpajatoimintaan osallistui 14 424 alle 29-vuotiasta valmentautujaa.

On huomattava, että työpajatoimintaan osallistuu merkittävä määrä myös yli 29-vuotiaita aikuisia. Sote-uudistus vaikuttaa siis myös heidän mahdollisuuksiinsa saada palveluita. Vuonna 2019 työpajatoimintaan osallistui 11 547 yli 29-vuotiasta.

Sivistysvaliokunnan lausunnossa todetaan:

Siltä osin kuin kyse on työpajoista, joissa ei tällä hetkellä järjestetä muita kunnallisia palveluja kuin kuntouttavaa työtoimintaa ja sosiaalista kuntoutusta, työpajan toiminta siirtyy kokonaisuudessaan kunnalta hyvinvointialueelle ja toiminta voi käytännössä jatkua entisellään.

Into kuitenkin kysyy, miten toiminnan siirtyminen ja jatkuminen tulisi tapahtumaan niiden työpajojen osalta, jotka tuottavat myös muita palveluita?

Työpajat tuottavat monialaisesti sekä kunnan että valtion useita eri palveluita. Pelkästään kuntouttavaa työtoimintaa tuottavia työpajoja on vain murto-osa kaikista työpajoista: 14, ja niistä vain 3 kuuluu kunnan sosiaali- ja terveystoimen alaisuuteen. Valtaosa, yhteensä n. 55 %, kunnallisista työpajoista asemoituu joko nuoriso- ja/tai vapaa-aikatoimen tai sivistys- ja/tai kulttuuritoimen alaisuuteen. Lisäksi kunnan työllisyystoimen alaisuudessa toimii n. 25 % ja kunnanhallituksen alaisuudessa n. 11 % työpajoista. Sosiaali- ja terveystoimen alle kuuluu vain n. 16 % organisaatiosta.

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Rautatieäisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

into@intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

ETSIVÄ NUORISOTYÖ JA
TYÖPAJATOIMINTA RY

Entä millaisella rahoitusperustalla hyvinvointialueet jatkossa voivat järjestää kuntouttavaa työtoimintaa? Mitä toiminnan rahoituksen merkittävä pienentyminen merkitsee hyvinvointialueiden näkökulmasta ja millaisia seurauksia sillä on toiminnalle?

Työpajoilla toteutettavan kuntouttavan työtoiminnan suurimpia rahoittajia ovat kunnat: ne vastaavat yli puolesta työpajatoiminnan rahoituksesta. Työpajatoiminnan ammattitaitoinen työ-, yksilö- ja ryhmävalmennus sekä niihin soveltuvat tilat edellyttävät asianmukaista taloudellista panostamista.

Sivistysvaliokunnan lausunnossa todetaan:

Uudistuksen voimaan tulon jälkeen kuntakin voi omalla verorahoituksellaan järjestää asukkailleen sote-palveluja työpajoilla yleisen toimialansa puitteissa nykyisin toimintatavoin.

Into kysyy, mitä nämä kunnan sote-palvelut jatkossa sote-uudistuksen jälkeen ovat? Mitä tarkoittaa nykyisin toimintatavoin?

Joillakin kunnilla on käytössä työpajojen omia sopimuksia esimerkiksi matalan kynnyksen toimintaan tai avoimeen työpajatoimintaan liittyen, mutta ne eivät kuitenkaan tuo asiakkaalle mitään etuutta. Näiden palveluiden tarkoituksena on sitouttaa asiakkaita toimintaan, vahvistaa heidän voimavarojaan ja madaltaa kynnystä osallistua työpajan varsinaisiin toimenpiteisiin. Ne eivät voi olla keskeisessä roolissa työpajatoiminnassa jatkossakaan.

Sivistysvaliokunnan lausunnossa todetaan:

Kunta voi edelleen myös tuottaa työpajoilla sote-palveluja hyvinvointialueelle ostopalvelusopimuksen perusteella. Toimittaessa kilpailluilla markkinoilla kuntien on tällöin voimassa olevan kuntalain (410/2015) 15 luvun kilpailuneutraaliteettisääntelyn perusteella pääsääntöisesti annettava tehtävä osakeyhtiön, osuuskunnan, yhdistyksen tai säätiön hoidettavaksi (yhtiöittämisvelvollisuus).

Into kysyy, onko realistista olettaa, että kunnat lähtevät yhtiöittämään työpajatoimintaa ja osallistumaan kilpailutuksiin?

Kunnallisen työpajan palveluiden tuottaminen ostopalvelusopimuksella ja siihen liittyvä yhtiöittämisvelvollisuus ja kilpailuttaminen ei tuo ratkaisua kunnallisten työpajojen toimintaedellytysten vahvistamiselle. On epävarmaa, mitkä ovat kuntien mahdollisuudet ja intressit yhtiöittää toimintaa ja osallistua kilpailutuksiin yksityisen sektorin kanssa.

Myös OKM toteaa lausunnossaan sivistysvaliokunnalle (VN/7312/2021-OKM-2), että "Kunnan palvelujen yhtiöittäminen on kuitenkin juuri nyt hyvin mittava ja aikaa vievä tehtävä kunnille ja osalle kunnista mahdoton tehtävä järjestää."

Into on tästä samaa mieltä.

Sivistysvaliokunnan lausunnossa todetaan:

Toiminta työpajalla voi jatkua nykyisen laajuisena myös niin sanotun yhteistyömallin puitteissa. Siinä hyvinvointialueet tuovat palvelut kunnalta vuokraamaansa tilaan, jossa kunnan ja hyvinvointialueen rajapintatyötä tehdään yhdessä nuoristyön ja sosiaalihuollon yhteistyönä. Kunnallisessa työpajassa järjestettävän kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen järjestäjä vaihtuu siis hyvinvointialueeksi. Vastaavasti kunta voi tarjota omat palvelunsa (nuorisotyö, vapaa-ajan toiminta, opetus tms.) hyvinvointialueen järjestämän palvelun rinnalle yhteisiin tiloihin tai muuten palvelun yhteyteen.

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Rautatieäisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

into@intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

Into kysyy, miten tilojen vuokraaminen eri hallintokunnilta onnistuu? Mitkä palvelut kunta voi tarjota hyvinvointialueen järjestämän palvelun rinnalle ja millä rahoituksella ja henkilöstöllä?

Työpajan henkilöstö ei voi siirtyä suoraan hyvinvointialueen palvelukseen, sillä sama henkilöstö tuottaa monialaisesti myös muiden sektoreiden palveluita ja vain pieni osa työpajoista kuuluu kunnan sosiaali- ja terveystoimen alaisuuteen. Työpajojen henkilöstön tulee pystyä tuottamaan palvelut myös TE-hallinnolle ja koulutussektorille. Ei siis voida ajatella, että kun kuntouttavaan työtoimintaan liittyvä järjestämismääräys ja rahoitus poistuu kunnilta, niin myös henkilöstö ja henkilöstökulut siirtyisivät.

Vaikka nuorten työpajatoiminta määritellään nuorisolaisissa, nuorisolakiin ei liity toimenpiteitä tai etuuksia, joissa asiakas voisi työpajatoimintaan osallistua. Nuorisotyöllinen työote näkyy työpajojen toiminnassa ja palveluiden toteuttamisessa, mutta valmentautujat ovat työpajalla pääsääntöisesti muiden hallinnonalojen toimenpiteissä ja niihin liittyvillä etuuksilla. Nuorisolaki mahdollistaa valtionapukelpoisuuden hakemisen nuorten työpajalle ja siten valtionavun hakemisen ja saamisen vuosittain nuorten työpajatoimintaan. Tämä rahoitus on kuitenkin vain noin 13 % yksittäisen työpajan kokonaisrahoituksesta.

Yhteistyömalli ei korvaa syntyvää taloudellista vajetta kuntouttavan työtoiminnan siirtymisestä hyvinvointialueelle. Se ei siten ole ratkaisu työpajatoiminnan turvaamiseen.

Sivistysvaliokunnan lausunnossa todetaan:

Hyvinvointialue tekee tarvittavaa yhteistyötä myös valtion palveluiden, kuten työllisyyspalveluiden, kanssa.

Into painottaa, että työpajoille yhteistyö valtion palveluiden kanssa ja TE-hallinnon toimenpiteiden toteuttaminen on keskeinen osa toimintaa. TE-hallinnon toimenpiteistä työkokeilu on yleisin, mutta siihen ei liity rahoitusta eikä se siten paikkaa kuntouttavan työtoiminnan poistumisesta aiheutuvaa rahoitusvajetta. Työkokeilu ei myöskään vastaa asiakkaiden elämänhallinnallisen tuen tarpeisiin.

Sivistysvaliokunnan lausunnossa (SiVL 5/2021 vp) on kolme työpajatoimintaa koskevaa lausumaesitystä (lausumat 4–6). Sivistysvaliokunnan lausuma 4:

4. Eduskunta edellyttää, että osana työpajojen seuranta hallitus arvioi työpajatoiminnan lainsäädännön uudistamisen tarvetta huomioiden eri ministeriöiden lainsäädännöt ja niiden yhteensovittamisen siten, että työpajatoimintaa voidaan toteuttaa ja kehittää poikkihallinnollisesti joustavasti ja asiakaslähtöisesti

Into katsoo, että tämä on tarkoituksenmukaista ja tarpeellista. Myös Into on nostanut esille: tarvitaan työpajatoiminnan kokonaisselvitys ja kehittämissuunnitelma, joka yhteensovittaa eri hallinnonalojen sääntelyä, toimenpiteitä ja rahoitusta sekä nuorten että aikuisten työpajapalveluissa.

Sivistysvaliokunnan lausuma 5:

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi jatkotoimenpiteisiin nuorten työpajatoiminnan osalta tavoitteena, ettei kunnalla ole velvollisuutta yhtiöittää nuorten työpajatoimintaa ja hyvinvointialue ja kunta voivat sopia keskenään ilman kilpailutusta, kuinka nuorten työpajatoiminta toteutetaan lähipalveluna siten, että siinä huomioidaan myös oppivelvollisuuden laajentamisen tuomat lisävelvoitteet

Into katsoo, että on tarkoituksenmukaista, ettei yhtiöittämis- ja kilpailutusvelvollisuus koske kunnallista työpajatoimintaa. Laissa tulee kuitenkin erikseen todeta, että tämä koskee nimenomaan työpajoilla toteutettavaa kuntouttavaa työtoimintaa. Lisäksi tulee varmistaa, että kunnan työpaja saa kuntouttavaan

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Rautatieäisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

into@intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

työtoimintaan liittyvän valtion korvauksen. Ei myöskään tule rajata aikuisten työpajatoimintaa tästä ulos: näiden palveluiden tuottamisen tulee koskea kaikkea työpajatoimintaa, ei vain nuorten työpajatoimintaa.

Sivistysvaliokunnan lausuma 6:

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa työpajatoiminnan muutoksia siirtymäaikana ja sen jälkeen. Työpajatoiminnan hallinnolliset ja toiminnalliset muutokset siirtymäaikana tulee toteuttaa suunnitelmallisesti ja hallitusti siten, ettei uudistus vaaranna työpajapalveluiden laatua, toimintaedellytyksiä ja saatavuutta lähipalveluna

Into katsoo, että tämä on tarkoituksenmukaista. Jos uudistus toteutetaan esitetyn mukaisena, kunnallisten työpajojen toimintaedellytykset vaarantuvat ja lähipalveluiden saatavuus heikkenee. Kunnallisten työpajojen mahdollisuus tuottaa kuntouttavaa työtoimintaa siten, että ne saavat kuntouttavaan työtoimintaan liittyvän valtionkorvauksen, tulee varmistaa.

STM:n lausunnossa sivistysvaliokunnalle (HE 241/2020 vp) todetaan:

Järjestöt voivat toteuttaa myös lakisääteistä toimintaa täydentävää toimintaa. Esimerkiksi erilaiset matalan kynnyksen kohtaamispaikat ovat tällaisia. Kuntouttavan työtoiminnan asiakas saattaisi ohjautua vaikkapa järjestöjen vapaaehtoistoimintana pyörittämään kahvilaan kokeilemaan tuetusti ja ohjatusti siellä työskentelyä. Tässä tapauksessa kahvila on lähinnä toimintaympäristö, missä henkilö osana kuntouttavan työtoiminnan kokonaisuutta toimii.

Into kysyy, että onko hyvinvointialueiden tarkoitus ohjata asiakkaat ilman korvausta kuntouttavaan työtoimintaan järjestöihin? Jos järjestö tarjoaa kuntouttavan työtoiminnan toimintaympäristön, palvelua ei siis tarvitse kilpailuttaa? Millä tavoin tuetusti ja ohjatusti toimintaympäristössä työskentely eroaa varsinaisesta kuntouttavan työtoiminnan palvelusta, jonka hankinta tulee kilpailuttaa?

Into katsoo, että tätä tulee selkiyttää. Toisaalta on tarkoituksenmukaista, että hyvinvointialueet tukevat pienten kolmannen sektorin järjestöjen toimintaa ja hyödyntävät niiden osaamista heikossa työmarkkina-asemassa olevien osallisuuden ja työllisyyden vahvistamisessa. On huomioitava, että kaikilla järjestöillä ei ole mahdollisuuksia toimia markkinoilla ja menestyä kilpailutuksissa.

STM:n lausunnossa sivistysvaliokunnalle (HE 241/2020 vp) todetaan:

Uudistuksen voimaapanolakiesityksen mukaan kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö siirtyy kunnista ja kuntayhtymistä hyvinvointialueelle liikkeenluovutuksen periaattein. ... Hyvinvointialue vuokraa kunnilta niiden omistukseen jäävät sosiaali- ja terveydenhuollon toimitilat siirtymäajaksi (3 vuotta ja yhden vuoden optio).

Into kysyy, mitä tämä merkitsee monialaisten palveluiden, kuten työpajatoiminnan kohdalla?

Työpajojen henkilöstö ei yleensä ole suoraan sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä tai niiden tilat sosiaali- ja terveydenhuollon toimitiloja.

STM:n lausunnossa sivistysvaliokunnalle (HE 241/2020 vp) todetaan:

Nuorisolain mukainen kunnallinen työpaja voisi jatkaa toimintaansa, kuten ennenkin, mutta jos tällaisella työpajalla on järjestetty toimintaa kuntouttavaa työtoimintaa koskevan lain perusteella, kunnan tulisi sopia toiminnan organisoinnista tältä osin hyvinvointialueen kanssa.

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Rautatieäisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

into@intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

Into kysyy, millaisin taloudellisin edellytyksin toiminta voi jatkua, kun kuntouttavan työtoiminnan valtion korvaus kunnilta poistuu? Mistä tässä konkreettisesti sovitaan?

STM:n tarjoamat yhteistyömalli ja hankintamalli eivät tarjoa ratkaisua työpajapalveluiden turvaamiseen. Uudistuksesta seuraa, ettei kunnallisilla työpajoilla ole toimintaedellytyksiä kuten ennen.

Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö painottaa lausunnossaan sivistysvaliokunnalle (VN/7312/2021-OKM-2), että kuntouttavan työtoiminnan järjestämismahdollisuus on tärkeää työpajoille sekä työpajatoiminnan rahoituksen että nuorten kuntalaisten palvelujen näkökulmasta. OKM toteaa: ”Eduskuntakäsittelyssä on huomioitava, että kunnilla säilyisi mahdollisuus järjestää kuntouttavaa työtoimintaa nuorten työpajatoiminnassa jatkossakin.”

Into katsoo, että tämä on tarkoituksenmukaista.

Sivistysvaliokunnan lausunnon (SiVL 5/2021 vp) eriävässä mielipiteessä 2 todetaan: ”Mikäli kunnat eivät voisi jatkossa tuottaa työpajojen kautta esimerkiksi kuntouttavaa toimintaa tai sosiaalista kuntoutusta hyvinvointialueille, tuhansien syrjäytymisvaarassa olevien nuorten palvelut voivat katketa. Tätä ei voida pitää hallituksen esityksen tavoitteita tukevana. Viitaten valiokunnan asiantuntijakuulemisiin lakiehdotusta on korjattava siten, että kunnalliset työpajat voivat tuottaa hyvinvointialueen järjestämisvastuulle siirtyviä palveluita, kuten kuntouttavaa työtoimintaa ja sosiaalista kuntoutusta.”

Into katsoo, että tämä on tarkoituksenmukaista. Eriävässä mielipiteessä on tarkoituksenmukaisesti mainittu erikseen kuntouttava työtoiminta ja sosiaalinen kuntoutus. Tämä tulee kirjata lakiin.

Into: Ratkaisuja kunnallisten työpajapalvelujen turvaamiseksi

Into esittää kaksi vaihtoehtoista ratkaisua, joilla voidaan turvata kunnallisten työpajojen toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset sote-uudistuksen jälkeen.

Ratkaisut vahvistavat myös kuntien välineitä työllisyyden edistämiseen. Kehysriihen päätösten mukaisesti TE-palveluiden järjestämisvastuuta siirretään kuntiin. Kunnilla tulee olla vahvat keinot työllisyydenhoitoon. Tämä edellyttää sekä toimintakykyä vahvistavia että työllisyyttä edistäviä palveluita. Kuntouttava työtoiminta on näistä palveluista keskeisin. Se on rajapintapalvelu: sekä sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalipalvelu, että työttömyysturvalain mukainen työllistymistä edistävä palvelu. Inton esittämät ratkaisut varmistavat, ettei tämä kuntouttavaan työtoimintaan kuuluva työllistämistavoite jatkossa heikkene.

Molempien ratkaisujen kohdalla tarvitaan työpajatoiminnan kokonaisselvitys ja kehittämisohjelma, joka yhteensovittaa eri hallinnonalojen sääntelyä, toimenpiteitä ja rahoitusta sekä nuorten että aikuisten työpajapalveluissa.

1. Työpajoissa ja vastaavissa valmennusyksiköissä toteutettava kuntouttava työtoiminta ei siirry sote-uudistuksessa hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle.

- Työpajoilla toteutettava kuntouttava työtoiminta jää kuntien järjestämisvastuulle ja kunnalliset työpajat voivat tuottaa sitä jatkossakin. Kunta saa jatkossakin kuntouttavaan työtoimintaan liittyvän valtion korvauksen.
- Tämä koskisi kategorisesti kaikkia hyvinvointialueita ja kaikkia kuntia.

2. Kunnallisella työpajalla on mahdollisuus tuottaa kuntouttavaa työtoimintaa hyvinvointialueelle sopimuksellisesti ilman yhtiöittämis- ja kilpailuttamisvelvoitetta.

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Rautatieäisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

into@intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

- Laissa mahdollistetaan, että kunnallinen työpaja voi tuottaa maakunnan järjestämisvastuulle siirtyvää kuntouttavaa työtoimintaa sopimuksellisesti ilman kilpailuttamis- ja yhtiöittämisvelvoitetta ja siten, että se saa kuntouttavaan työtoimintaan liittyvän valtion korvauksen.
- Tämä olisi mahdollista kaikilla hyvinvointialueilla ja kaikissa kunnissa, toteutuminen riippuisi hyvinvointialueiden ratkaisuista sekä hyvinvointialueiden ja kuntien välisistä neuvotteluista. Todennäköisesti tilanteet tulisivat vaihtelevaan valtakunnallisesti eri alueilla.

Lisätiedot:

Herttaliisa Tuure, toiminnanjohtaja: 040 760 1778, herttaliisa.tuure@intory.fi

Reetta Pietikäinen, asiantuntija: 050 374 9708, reetta.pietikainen@intory.fi

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Rautatieläisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

into@intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

